

ई – अध्ययन : महत्व

Prof. Dr. Thore Shivaji Dattatraya

Head of Department of Comm, Research Guide Pune University (Bus Adm & Business Practices)
 Arts Science & Commerce College, Manmad, Tal. Nandgaon, Dist: Nashik (M.S.)

प्रास्ताविक (Introduction)

21 व्या शतकाचा विचार करतात स्पर्धेच्या युगात यशस्वी होऊन टिकून राहण्यासाठी अध्यापन व अध्ययन या दोन्हीही प्रक्रियेत प्रभावी बदल होणे काळाची गरज आहे सध्या सर्व क्षेत्रात झपाट्याने प्रगती होत आहे नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर करीत आहे. मोठ्या प्रमाणात संगणकाचा वापर व नवीन सॉफ्टवेअर वापरण्याची कौशल्य आत्मसात करण्याची गरज आहे. दिवसेंदिवस बाजारपेठांमध्ये विविध प्रकारची उत्पादने मोठ्या प्रमाणात येत आहे. त्यामुळे ग्राहकांच्या अपेक्षा वाढत आहे. ते समाधानी राहण्यासाठी उत्पादनही त्यांनी कसा पणाला लावून उत्पादनात बदल करीत आहे. यासाठी नवीन नवीन कौशल्य आत्मसात करण्याची काळाची गरज आहे. समाजात प्रत्येकाची विशिष्ट अशी वैशिष्ट्ये अनुभवयाला येतात. आजचा समाज हा माहिती तंत्रज्ञानावर आधारित असणारा समाज आहे. जीवनाच्या सर्व घटकांना माहिती तंत्रज्ञानाने स्पर्श केला आहे. मानवाच्या प्रत्येक कृतीशी माहिती तंत्रज्ञानाचा संबंध येतो. आधुनिक काळात माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाच्या वापरात एवढी वाढ झाली आहे की साक्षरतेचा निकषच माहिती तंत्रज्ञान व संप्रेषणाचे ज्ञान असणे हा झाला आहे. शिक्षण क्षेत्रावर तर माहिती तंत्रज्ञान व संप्रेषणाचा प्रचंड प्रभाव दिसून येतो. आज संगणकाची ओळख प्राथमिक स्तरातील अभ्यासक्रमातून केली जात आहे. प्रत्येक स्तरानुसार त्याच्या वापराची व्याप्ती वाढत आहे. आज संगणक ज्ञान वापर याबाबत साक्षर असणे स्पर्धेच्या काळात गरज बनत चालली आहे. आधुनिक काळात माहिती तंत्रज्ञान व संप्रेषण याचा फक्त अभ्यासक्रम पुरताच विचार न राहता त्याचा एक अध्ययन अध्यापनाची प्रभावी साधन म्हणून वापर होत आहे. याचाच एक भाग म्हणून ई-अध्ययन ही एक संकल्पना सर्वच क्षेत्रात परिचयाची व उपयोगी ठरत चालली आहे. यामुळे स्पर्धेच्या युगात यशस्वी होऊन टिकून राहण्याच्या गरजा पूर्ण करण्यात उत्पादक यशस्वी होत आहे.

उद्देश:- (Objectives)

1. ई-अध्ययन संकल्पनेचा अभ्यास करणे.
2. ई-अध्ययनाचे प्रकारांचा अभ्यास करणे.
3. ई-अध्ययनाची वैशिष्ट्येचा अभ्यास करणे.
4. ई-अध्ययनाच्या माध्यमाचा अभ्यास करणे.

गृहितके:- (Hypothesis)

1. ई-अध्ययन संकल्पनेचा अभ्यास करीत आहे.
2. ई-अध्ययनाच्या प्रकारांचा अभ्यास होत आहे.
3. ई-अध्ययन वैशिष्ट्येचा अभ्यास पूर्ण होत आहे.
4. ई-अध्ययनाच्या माध्यमाचा वापर होत आहे.

ई-अध्ययन अर्थ (Meaning of E-learning)

स्पर्धेच्या युगात स्पर्धेला तोंड देण्यासाठी ई-अध्ययनाची गरज दिवसेंदिवस गरजेची बाब होत आहे. प्रत्येक क्षेत्रातील वाढ, विकास व वृद्धीची गती प्रचंड प्रमाणात वाढताना दिसत आहे. ई-अध्ययन मधील "ई" हे अक्षर "इलेक्ट्रॉनिक" या शब्दासाठी वापरले गेले आहे. ई-अध्ययनाचा इलेक्ट्रॉनिक साधनांच्या वापरातून केले जाणारे अध्ययन असा सरळ साधा अर्थ स्पष्ट होतो. इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांच्या वापरातून शैक्षणिक कार्याची अंमलबजावणी ई-अध्ययनामध्ये अपेक्षित असते. विविध इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांच्या सहाय्याने व्यक्ती आणि समूहाचे ज्ञान, कौशल्य व दृष्टिकोन बदलणे यासाठी माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा वापर केला जातो. यावरून ई-अध्ययनाची व्याख्या करता येईल.

"अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेतून हेतू पुरस्सरपणे माहिती तंत्रज्ञान संप्रेषणाचा वापर करणे म्हणजे ई-अध्ययन होय."

ई-अध्ययन:- (E-learning)

- इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे अध्ययन.
- मल्टीमीडियाद्वारे अध्ययन.
- ऑनलाईन व ऑफलाईन अध्ययन.
- इंटरनेट ई-मेल द्वारे अध्ययन.
- अध्ययन ते मूल्यमापनापर्यंत इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांचा वापर.
- जागतिक पातळीवरील अध्ययन.
- 24 तास अध्यापन केंद्र.
- बर्गखोल्यांचे बंधन नाही इत्यादी विविध मार्गाने ई-अध्ययन देणे शक्य असते.

ई-अध्ययनाचे प्रकार :- (Types of E-learning)

